

KIRGIZLARIN-OĞUZLARIN (TÜRKMENLERİN) TARİHÎ VE ETNİK BAĞLARI

Doç. Dr. Olcobay K. KARATAYEV

Kırgız Millî Devlet Üniversitesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi

Türkiye Türkçesine Aktaran:

Mustafa KALKAN

Kırgız-Türk Manas Üniversitesi Tarih Bölümü

Orta asırların ilk dönemlerinde Kırgızistan'ın çevresi, çeşitli medeniyetlerin, dil kuşaklarının /Fars, Türk, Arap daha sonra Moğol/ her türlü dini inanışın, akımların kaynaştığı, sentez haline geldiği bir arena olmuştur. Ülkemizin her bölgesinde, -sınırları dahilinde-, konar-göçer kavimlerin ve yerleşik medeniyetlerin /medeni hayatı-maişet tarzları/ yaşadıkları bilinmektedir. Elbette, bu bölgede komşu olan devletlerin uruğlarının etnik yapıları hakkında bilgi edinme mecburiyeti vardır. "Oğuz" adını iki bölüm altında incelemek gerekmektedir. Oğuz etnolojisi, Orta asırlarda Oğuz-Türkmen dilini konuşan uruğlar federasyonunda veya günümüzde Türk dilinin Oğuz lehçesi kolunu konuşan devletlerde /Türk, Azerbaycan, Türkmen, Gagavuz (Gökoğuz) v.d/ kullanılmıştır. Kırgızların ve Oğuz-Türkmen uruğlarının arasındaki etnik bağlar, M. S. VI.-VIII. asırlardan itibaren başlamaktadır. Göktengri dinine inanan Oğuz-Türkmen uruğları, Altay dağlarından Sir Derya'nın yukarı akım bölgelerine kadar yerleşmiştir. Kısaca ifade etmek gerekirse bu topraklar bugünkü Kırgızistan'ın sınırları dahilindedir. Kırgızların, Oğuzlar ile komşulukları hakkında malumat veren ilmî nitelikli kaynaklarda oldukça değerli bilgiler vardır (**Djikiyeva, 1988:175-179**).

Akademik V.V. Barthold, Oğuzların, Merkezî Asya'daki /Güney Sibirya, Moğolistan/ Türklerinin, Orta Asya'da yer değiştiren bir bölümü olduğu, daha sonra "Türkmen" diye adlandırıldığını açıklamaktadır (**Agadjanov, 1973:19**). Mahmud Kaşgarî, Divanü Lügati't Türk /XI. asır/ adlı eserinde aşağıdaki bilgileri vermektedir: "Türkler aslında 20 uruğluk bir eldir. Ben, Rum'dan doğuya kadar olan bölgelerde Müslümanları ve diğer ülkeleri zikrettim. Rum'a yakın olarak ilk önce Peçenek daha sonra Kıpçak (Kıpçak-Polovets), Oğuz, Yamak, Başkurt, Kay, Basmıl, Yabaku ve Tatar daha sonra Kırgızlar yaşamaktadır. Kırgızlar, Çin'e (Kıtay'a) yakın

yerleşmişlerdir /Kaşgarî, **Divanü Lügati't-Türk, Taşkent, C. I, s. 64/** demektedir. Kaşgarî daha sonra "...Kırgız, Oğuz, Kıpçak, Tuhsi, Yağma, Çaruk, Çigil gelir, dilleri temiz Türk dilidir (**Kaşgari, 1960:C. 1:66**). "Oğuzlar, Türklerin bir bölümüdür. Onlar, temiz Türkmen'dir. Oğuzlar, 22 uruğ olarak yaşamaktadırlar. Her birinin kendine has işareti, en-damgası vardır" diye yazmıştır (**Kaşgarî, 1960:1-89**).

Kırgızlar ile Oğuz-Türkmen uruğları arasındaki etnik bağların, Güney Sibirya ve Moğolistan'ın sınırlarından başlayarak bugünkü Kırgızistan'ın etnik sahasında oluştuğu şüphesizdir. Buna uruğ uruğ, devlet tanımlamalarındaki /isimler/ yer adları, uruğların en-damgaları, verilen bilgiler, folklor ile ilgili veriler, delil olarak kabul edilmektedir. Türkmen tarihi araştırmacısı S. Ataniyazov; bugün birbirinden çok uzakta yerleşmiş olan iki devletin eski dönemlerde etnik, dil ve medeni bağları bulunan Türkmen-Kırgız isimlendirmelerindeki paralellığe dayanarak açıkladığını belirtmektedir (**Ataniyazov, 1988:18**). Yazar, Türkmen-Kırgız adlandırmalarında tekrarlanan 163 paralellığın olduğunu ifade etmektedir. Biz, birinci elden kaynaklarda mevcut olan Kırgız adlandırmalarının, Türkmen birliğindeki etnik isimlendirmelerle 175 paralellığın olduğunu hatırlatmak istedik. Adlandırmaların semantiğindeki, fonetik kuruluş benzerliğine dayanan çok sayıdaki benzer isim, Orta asırların ilk dönemlerinde yakın bölgelerde yerleşen Kırgız-Türkmen uruğlarının /Kırgız ve Oğuz-Türkmen uruğları -O. K./ aralarında etnik, medeni bağların olduğunu netleştirmektedir. Kırgız folklorcusu S. Abdrakunov, "Manas" Destanı'nın kaynaklarına dayanarak yapmış olduğu araştırmalarda, Kırgız ve Oğuz-Türkmen etnik bağlarındaki Kıpçak kuşağının önemli bir rolünün olduğunu belirtmektedir. Bu önemli fikir, ayrıca farklı araştırmacılar tarafından defâatla araştırılmaya muhtaç görünmektedir.

Etnik bağların menşeyini inanılır delillerle açıklamak gerekir. Kırgızların İçkilik uruğ birliğinde yer alan Kandı uruğunun içindeki "Türkmen" adı bugünkü Türkmenlerin uruğ birliğindeki /İğdir ve Çovdur uruğları-O. K/ Manas adlandırmalarında dikkat çekmektedir. Kırgızların, İçkilikler /Bulgaçılar/ boy birliğindeki Teyit uruğunda, Orta asırların ilk dönemlerinde Oğuz-Türkmen etnik bölgelerinde bilinen Tekren, Köklen /Kökülen/, Kızıl Baş, Teke ve Çövdör etnik birliği vardır. Zikredilen adlandırmaların, iki devletin sosyal yapısı içinde yer aldığı görülmektedir, burada Türkmenlerin en büyük uruğlarından bölünen adlar olarak bilinmektedir (**Ataniyazov, 1988:52, 53, 58, 112**). Kırgızistan'ın toprakları dahilindeki Akman ve Arslanbap/Bazar Kurgon Reyonu/ yer adları, Oğuz-Türkmen uruğlarının bıraktığı izler olarak kabul edilmektedir. Türkmen Salorları'nın (Salur) birliğinde yer alan "Akman" adlandırması, Kırgızların Munduz uruğunun içinde "Akman" şeklinde görülmektedir. IX. X. asırlarda Oğuzların boy birliği içinde yer alan en büyük uruğların "Akman" ve "Karaman" adlı uruğ birliklerinin olduğu bilinmektedir. Bugünkü Türkmen boy birliğinde "Arslanbap" adlı uruğ "Aslan gibi adam" anlamını düşündürmektedir (**Ataniyazov, 1988:24**).

Kırgızistan'daki Ak Öküz, Yedi Öküz, Kongur (Konur), Öküz, Öküz Başı v.d. yer adlarının, Manas Destanı'ndaki Öküz-Keçüü; Öküz Ötmek, Öküz Aşuu gibi yer ve su isimlerinin etnik hususiyetlerini ön plana çıkardığı şüphesizdir (**Moldobayev, 1995:163**). Türkmen uruğlarının en büyüklerinden olan Ersan uruğunun paraleli Kırgızların Kesek uruğunun içinde yer alarak "Ersarı" şekliyle görülür. En eski Kırgız adlandırmalarından biri olan "Munduz" etnik adlandırması, Türkmen Salorlarda görülür. Bu adlandırmaların iki millette mevcut olması Merkezî Asya'nın /Kuzey Sibirya, Moğolistan/ etnik birliğinin içinde yer aldığı anlamına gelmektedir. "Munduz" etnik isimlendirmesi bugünkü Altay Türklerinin boy birliği içinde de muhafaza edilerek günümüze kadar ulaşmıştır.

Eski iki etnik birliğin isim bağına, folklorik materyallerde de rastlanılmaktadır. Hive Hanı Ebu'l Gazi Bahadır Han'ın Türk Şeceresi /Şecere-i Türk/ adlı kitabında Kırgızlar, efsanevi Oğuz Kağan'ın torunu olarak kabul edilmektedir (**Abul Gazi, 1906:25**). Kırgız şecerelerinde: "Moğol Han'dan Oğuz Han, Oğuz Han'dan Deniz Han, Deniz Han'dan-Kırgız türemiştir. Kırgızların idarecileri-yabgu seviyesindeki yöneticilerini "İnal" olarak isimlendirdikleri malumdur diye ileri sürülen fikirler vardır /**Sancıracı Cambayoğlu Saparbek, uruğu Bargı, 1908 yılında doğmuş, Alay Öronü, Kabılan Kol Köyü**/. Kırgızların, Kıpçak uruğ birliği içinde yer alan "Yolatan" adında tanınan bir uruğu vardır. Türkmenistan'daki boy birliğinden sorumlu olan idare, Yolatan boyunu bilmektedir. Uuz (Oğuz) Han-Manas'ın eski atalarından biri olarak isimlendirilmektedir. Sancıralara göre, Güney Mısır'a ve Batı Baray'a kadar olan yerlerde yaşayan ülkeleri boyun eğdirerek, güçlü imparatorluk tesis eden büyük bir kağandır.

Kırgızlar, Oğuz Kağan'ı, "Uuz Han" diye isimlendirmişlerdir (**Manas, 1995:307**). Kırgız etnografı İ. B. Moldobayev, "Manas" destanı ile ilgili olarak yapmış olduğu çalışmalarda Kırgız-Türkmen /Oğuz-Türkmen/ etnik yakınlığı hakkında birçok benzerlik örneği vermektedir (**Moldobayev, 1995:159, 165**). Ebu'l Gazi'nin verdiği bilgilere göre Oğuz-Türkmen uruğlarının Orta asırların ilk dönemlerinde yerleşmiş oldukları yerler, doğuda Issık Kol, batıda Kara Kum, güneyde Yenikent şehirlerine kadar olan bölgelerdeki boylar meskun oldukları yerleri belirlemişlerdir. Türkmen halk edebiyatında (ağızdan ağıza aktararak gelen haberlerde) efsanevi Oğuz Kağan'ın merkezinin (ordası-otağı), Issık Kөл'de bulunduğu zikredilmektedir (**İst. Turkmenskoy; 1974:177**). Kırgızların ve Türkmenlerin /Oğuz-Türkmenlerinin/ birliğinin Orhon-Yenisey kitabelerinde, Kaşgarlı Mahmud'un "Sözlüğü"nde, Çin yıllıklarında, Arap-Fars kaynaklarında belirtilen Merkezî Asya'ya /Güney Sibirya, Moğolistan'da yaşayan boylar/ yakın yerlerde yaşayan boylar olarak bilinen: Tatar / Munguş / Tatar/ Alili / Kıpçak-Kıpçak / Alili / ,Tata / Solto /-Tatlar / Arsarı / ,Toguz / Bağış /-Dokuz /Olam/ Çarık / Kıtay / -Çarık / Teke, Geklen/ Kızıl Baş / Teyit / -Kızıl Baş / Ermeli /, Cabagı / Saruu / Yabı / Geklen /, Ay Tamga / Saruu / -Ay Tamgalı / Nuratin Türkmenleri /,Üç Ok / Basız / -Üç Ok / Ermeli /, Üçok Tamga / Kangdı / -Üçok / Türkmenlerin en büyük

boy birliği /, Munduz-Munduz / Arsarı /, Teke / Teyit / -Teke / büyük boy birliği /, Barak / Adigene / -Barak / Geklen /, Manas / Çekir Şayak / -Manas / İğdir / v.d / boylar dahil edilir. Adlandırmalar, iki milletin etnik bağının eski Türk devrinden başladığını göstermektedir. Bununla birlikte, Kırgız ve Türkmen sosyal birliğine giren Moğol etnik birliğine değinirsek bu boylar şöyledir: Nogay-Nogoy /Çerik / -Nogoy / Hatap /, Kalmak / Teyit / -Kalmak / Ata, Çovdur /, Gerey / Döoles / -Girey / Teke /, Merkit / Döoles / -Merkit / Salor / Moğol / Orgu / -Mogolcıklar / Alili /, Mangıt / Munguş / -Mangıt / Arsarı /, Kongurat - Gongurat / Alili / v.d / . Bu örnekler, iki milletin etnogenetiğindeki tarihi etapların birbirine olan benzerliğini göstermektedir. Yukarıdaki etnik isimlendirmeler, bugünkü Azerbaycan'ın coğrafi yer adlarında da görülmektedir. Onlar aşağıdaki gibidir: Kayalu / Kay /, Ganlıkend / Kanlı-Kanlı /, Uygurkend / Uygur /, Bayatlı / Bayat / v.d.

Etnolojik isim paralelliklerine dikkat edilirse bazı Kırgız uruğlarının Türkmenler ile çok yakın etnik yakınlıklarının olduğu görülecektir. Örnek olarak Kırgızların Teyit uruğunun birliğindeki adlandırmalar ile Türkmen adlandırmalarının 14, Kesek uruğunun-15, Munguş- 19, Bağış- 22, Basız- 17, San Bağış- 31, Çekir Şayak- 17, Adigene uruğ birliği- 34, v.d. paralellikler hatırlanmalıdır. Aşağıda etnik, tarihi bağları ispatlanan Kırgız-Türkmen /Oğuz-Türkmen/ etnolojik isim benzerliklerinin paralel isim tablosu verilmiştir:

Kırgıy / Cetigen / -Kırgılı / Mukrı ¹/, Çarık / Kıtay / - Çarık / Geklen / Börü / Adigene / -Beri / Teke /, Nogoy / Çerik, Kıtay / - Nogay / Hatap / Kudaykul / Çerik / - Kudaykulu / Emreli /, Derbiş / Cetigen / -Darviç / Emreli / Teken / Teyit / -Tekren / Arsarı /, Kalmak / Teyit, Bağış /-Galmık / Ata. Emreli, Geklen /, Geklen / Teyit / - Geklen / Büyük boy birliği /, Kyaldar / Teyit / -Kyal // Kyallar / Bayat, Emreli /, Bayat / Teyit / -Bayat / Türkmenlerdeki büyük boy adlandırmaları /, Kaşka / Basız, Teyit. Kıpçak / -Gaşka / Arsarı /, Kızıl Baş / Teyit / =/ Gizil Baş / Arsarı, Emut (Yemut), Ata /, Cindiler / Munguş / Cinli / Arsarı, Olanı, Tere, Sarık /, Kesek / Büyük uruğların adlandırması / = Altı Kesek / Çovdur /, Altıncı / Kesek / = Altılar / Arsarı / Atalar / Teyit, Kesek / = Ata/ Büyük Türkmen Uruğu /, Abıl / Teyit / = Avıl / Olam /, Bekler / Teyit / = Begler / Alili, Arsarı /, Ersarı / Teyit / = Arsarı / büyük uruğ adlandırmaları / . Kon Köçök / Teyit / = Köçök / Emreli / Karga / Kesek, Mongoldor / = Garga / Ata, Geklen /, Kızıl Ayak / Kesek / = Gızıl Ayak / Arsarı /, Kızıl Baş / Kesek, Kıpçak / =Gızıl Baş / Teke, Geklem, Arsarı, Çovdur / Padar / Kesek / = Padar / Geklen /, Ay Tanığa / Saruu / Döölös /, =Aytamgalı / Nuratinlik Türkmenlerde /, Gerey / Döölös / -Girey / Teke, Arsarı, Geklen /, Karıncı / Döölös / = Karınlar / Teke /, Koş Tamga / Döölös / = Goş Tamgalı / Nuratinlik Türkmenlerde /, Merkit / Döölös / Merkit / Salor /, Babaçal / Boston/ = Babaçal / Emut/, Batır / Basız, Boston, Munguş / = Batır / Arsarı /, Karcaadı / Boston / = Garcav / Arsarı /, Orustar / Cediger / = Orus / Olam, Emut, Salır /, Sazan / Boston / = Sazanda / Emreli /, Sarı /

¹ Paralelliklerde Kırgız adlandırmaları ilk olarak, Türkmen adlandırmaları ise ikinci olarak verilmiştir (O. K.).

Munguş / = Sarı / Arsarı, Emreli, Salır Teke /, Mangıt / Munguş / = Mangıt / Arsarı /, Kazak / Kazak, Munguş, Solto / =Gazak / Anevli / Arsarı / Bayat / Sarık /, Arık / Munguş / Buğu / = Arık / Arsarı, Emut, Ata, Teke /, Kara Moyun /, Cetigen, Munguş /, Gara / Arsarı /, Canıbek / Munguş, Cetigen, Buğu / = Canıbek / Sarık /, Tümön / Munguş / = Turnon / Teke /, Bagaç1 / Munguş/ Bağaca / Ata, Teke, Sarık / Kıpçak / Gıpçak / Alili /, Cartı Baş / Kıpçak / = Cartı / Salır /, Omonok / Kıpçak / = Amanek / Yesgi /, Kabil / Kıpçak / -Gabil / Teke /, Surnay / Kıpçak / = Surnay / Teke /, Parça / Kıpçak / = Parça / Çovdur /, Toguz / Kıpçak / = Olam /, Çıçvas / Kıpçak; Munguş / = Çıçmaç / Nuratinlik Türkmenlerde /, Kara Ton / Cediger / = Kara İçmek / Teke /, Kulcabay / Cediger / = Gulcabay / Sarık /, Bayandı / Cediger / = Bayandur / Bayandu, Geklen /, Niyaz / Cediger, Sarı Bağış / = Niyaz / Geklen /, Sadık / Cediger, Basız / = Sıdih / Sarık /, Mongol / Bağış / = Mongol / Alili /, Ak Köynök / Bağış / = Ak Göynök / Emut, Alili /, Kök Moyun / Bağış / = Kök Boyun / Teke, Ahal /, Sapalak / Munduz, Bağış / = Sabalak / Salır /, Sopa / Bağış / -Sopı /, Ata , Şih, Ömut, Bayat /, Atake / Bağış, Adigene, Kıtay / - Atake / Arsarı /, Toruk / Bağış / - Toruk / Emut /, Çerik / Bağış / = Çerikli / Nuratin Türkmenleri /, Bitike / Bağış / = Bitik / Hıdırlı /, Acıbek /, Bağış, Kongurat, Solto / = Acıbek / Geklen /, Torgoy / Cetigen, Saruu / = Torgoy / Arsarı, Sarık /, Çağır / Azık / -Çağır / Arsarı /, Cabagı / Saruu / -Yabı / Geklen /, Karagül / Çeriik / = Garagul /, Süyündük / Kıpçak / = Söyindik / Teke /, Yerdenehediger /-Erden / Sarık /, Seyit / Bağış, Saruu / = Seyit / Anevli /, İsa / Bağış / Munguş / = İsa / Ata, Salır /, Tüktüü Kurt / Saruu / = Gurt / Sank, Salır, Şih /, Kızıl Kurt / Döölös / = Sarık, Salır, Şih /, Cayan / Saruu / = Çayanlı / Salır / Balıkç1 / Saruu / = Balıkç1 / Arsarı, Emreli /, Şeker / Saruu, Kıtay / = Sekerek / Arsarı /, Çokoy / Cetigen / = Çokay / Yesgi-Esgi /, İt Emgen / Cetigen /- İt Emen / Teke /, Kuttuk / Kongrat / Kuşçu / = Gutlı / Teke /, Tülkü / Kongrat, Solto, Sarı, Bağış / = Tilki / Teke, Emreli /, Kargatay / Kongrat / = Garga / Ata, Emreli, Teke /, Toktomuş / Basız, Kongrat / = Togtamış / Geklen. Tekren /, Kerki Tamga/ Basız, Sayak / = Kerki / Teke /, Kaman / Basız /-Çoçkalar / Sayatlı /, Karagana / Basız / = Garagana / Mukrı / Tayç1 / Basız / = Tayç1 / Esgi /, Baktı / Basız, Kıtay / = Bağtı / Karadaşlı /, Aşır / Basız / =Aşır /Arsarı /, Temir / Basız / Bugu /- Temir / Arsarı /, Çotur Kaman/ Basız / = Çotur / Çovdır /, Kara Çolok / Basız /-Çolok / Arsarı, Salır /, Abdulla / Basız / = Abdilla / Arsarı /, İtman / Basız / = İtemen / Teke /, Sarı Küçük / Basız / = Güçük / Arsarı, Ömut, Teke /, Böğöcü / Kıtay / = Bagacı / Ata /, Bolku / Kıtay / = Bolko / Olam /, Togalak Baş / Kıtay / = Togalak / Teke, Çovdur /, Çarık / Kıtay / = Çarılı / Geklen, Nohurlı, Teke /, Çoton / Kıtay / = Çotan / Teke /, Kuşçu Sol Kanat'taki büyük uruğ / = Guşçu / Arsarı, Abdal /, Sakaldı / Kuşçu / =Sakallı / Arsarı, Emut /, Munduz / Sol Kanat'taki büyük uruğ / = Munduz / Ar Sarı /, Akman / Munduz / = Akman / Salır /, Zulum / Munduz / = Sulum / Ata /, Şerdar / Munduz / = Şerdar / Emut /, Karmış / Munduz / = Garmış / Ata /, Ötömiş / Munduz / = Utamış / Teke /, Manas / Munduz, Çekir Şayak / = Manas / İğdir, Çovdur /, Musa / Munduz / = Musa / Ata / Salır / Camgırç1 / Munduz / = Yagmırç1 / Hatap /, Şükür / Adigene, Buğu, Munduz / = Şükür / Ata /, Kedey / Bugu / Çekir

Şayak / = Geday / Hocalı / , Egizey / Buğu / = Egizli / Arsarı / , İt Bok / Bugu / = İt / Teke / , Ayuuke / Sarı Bağış / = Ayı / İlili, Geklen, Nohurli / , Cantay / Sarı Bağış / = Cantay / Sarık / , Tazdar / Sarı Bağış, Adigine / = Daz / Emreli, Salır, Teke / , Atamat / Sarı Bağış / - Atamat Sarık / , Tomolok / Sarı Bağış / = Togalak / Geklen, Çovdur / , Bay / Sarı Bağış / = Bay / Arsarı, Emut, Ata / , Ak Kulak / Sarı Bağış / = Ak Kulak / Arabacı / , Abdrahman / Sarı Bağış, Adigene / Abdrahman / Nohurli / Çala Manap / Sarı Bağış / Çala / Alili, Sarık, Teke / , Suban / Kıpçak, Sarı Bağış / = Suvan / Arsarı, Abdal / , Çerik Şayak / Sağ (Ong) Kanat'taki büyük uruğ / = Çekir / Emreli, Geklen, Salır, Sarık / , Taylak / Çekir Şayak / = Taylak / Bayat / , Çal / Çekir Şayak / = Çal / Bayat, Emut, Teke / Kongur Uulu / Çekir Şayak / = Gongurlu / Arsarı / , Koton / Çekir Şayak / = Gotan / Alili / , Sokucu / Çekir Şayak / = Sokı / Çovdur / , Mongoldor / Sağ Kanat'taki büyük uruğlar / = Mogolcıklar / Alili / , Çolok / Tuuma Mongoldor / = Çolak / Arsarı, Teke / Tuuma Tukum / Nayman / = Tuğum / Ata / , Bakı / Mongoldor, Boru / = Bakı / Nohurli, Emreli / Üç Uruk / Mongoldor / = Üç Urug / Sarık, Teke / Tecik / Cuu Murun / = Teziki / Geklen / , Acı / Solto / = Acı / Sarık / , Tata / Solto / = Tatlar / Arsarı, Geklen / , Kara Mergen / Solto / = Gara Mergen / Sarık / , Teke / Solto / = Teke / Türkmenlerin büyük boy birliği / , Calayır / Solto / = Calayır / Alili / , Duvana / Şayak / = Divana / Araşan / , Ak Teri / Şayak / = Ak Deri / Arsarı / , Ala Köz / Şayak / = Ala Göz / Teke / , Sarık / Şayak / = Sarık / Emreli / , Tagay / Şayak / = Taga / Arsarı / , Sarva / Adigine / = Sarvanlı / Emreli / , Abis / Adigine / = Abis / Arsarı / , Barak / Adigine / = Barak / Geklen / Emreli / Nuratin Türkmenleri / , Atabay / Adigine / = Atabay / Emut / , Gedey / Adigine / = Gedey / Hodcalı / , Çala / Baş / Adigine / = Çala Baş / Çandır / . Karca / Arsarı / Koturak / Adigine / = Gotur / Teke / Çaldar / Adigine / = Çallar / Emreli, Teke, Çovdur / Kırk / Adigine / = Gırk / Geklen / Emreli, Teke / , Kongur / Adigine / = Gongur / Teke / , Nazarkul / Adigine / = Nazarkulı / Geklen / , Karatay / Teyit / = Gara Taylı / Emut / , Moldo / Çerik / = Mollo / Emreli / , Çakıp / Çerik / = Yakup / Ata / Arstanbek / Çerik / = Arslan / Alır / Çala / Döölös / = Çala / Alili / Tokoy / Boston / = Togoy / Hatap / , Ovez / Kıpçak / = Oveyaz Köpek / Salır v.d.

Etnik bağlar, uruğlar arasında kullanılan en-damgaların benzerliğiyle de tespit edilebilmektedir. Uruğların kullandığı en-damgalar, totem gibi uruğları uruğlardan. etnik gurupların birini diğerinden ayırmak içinde kullanılmakla birlikte, etnik karakter anlamını ifade etmektedir. Damganın, milleti oluşturan boy birlikleri veya uruğ federasyonu içinde önemli işlerde, özel mülke, dörtlük mala işaret koymak için kullanılmadığı bilinmelidir, konar göçerlerin simgelerini-sembollerini tanımlayan, sadece uruğların damgalarının kendine has özel bakış açısının olmadığı, uruğun damgasına saygı duyularak büyük bir hürmet-kutsallık ifade ettiği bilinmelidir. Aşağıda. Kırgız, Oğuz-Türkmen ve eski Oğuz uruğlarının en-damgalarının benzerlikleri gösterilmektedir:

Aşağıda yapılan açıklamalar, diğer araştırmacıların yaptıkları incelemeler, eski ve orta asırlardaki Kırgız-Oğuz etnik bağlarının olduğunu açık bir şekilde ortaya

koymaktadır. Kırgızların etnik tarihini, etnolojisini incelerken Oğuz etnolojisinin, önemli bir yere sahip olduğunu belirtmek gerekir.

Kırgız Uruğlarının En-Damgaları	Türkmen Uruğlarının En-Damgaları / G. İ. Karpov'un Vermiş Olduğu Bilgilere Göre	Eski Oğuz Uruğlarının En-Damgaları / M. Kaşgari'nin Divan'ında Vermiş Olduğu Bilgilere Göre
Koş Damga /Munguş/ X	X Atanak /Teke/	X Begtili
Börü Damga /Börü/ 𐰉	𐰉 Tere Otr /Teke/	𐰉 Kınık
Tögörök Damga /Baarın/ 𐰉	𐰉 Saplı Tegelec /Teke/	𐰉 Beçanak
Koş Damga /Munguş/ //	// Kongur /Teke/	
Surma Damga /Çekir Sayak/ /	/ Bir Alıp /Teke/	/ Kayg
Çağalmay Damga /Çerik/ 𐰉	𐰉 Bir Elip /Teke/	𐰉 Kınık
Kaşka Damga /Saruu/ 𐰉	𐰉 Uşak /Yumort/	𐰉 Bayundur
Çogoru Damga /Kitay/ 𐰉	𐰉 Tilka /Yomut/	
Kuşçu Damga /Kuşçu/ O	O Hodca /Yomut/	
Köökör Damga /Saruu/ 𐰉	𐰉 Nohurli /Uruuluk/	
Töölös Damga /Töölös/ 𐰉	𐰉 Kiçi Aga /Salır/	𐰉 Cuvaldar
Mungduz Damga /Mungduz/ /	/ Beçe /Emut/	

**KIRGIZLARIN-OĞUZLARIN (TÜRKMENLERİN)
TARİHİ VE ETNİK BAĞLARI**

Kerki Damga /Basız/	1	1	Atabay /Emut/		
Ay Damga /Solto, Saruu/	∩ ∪	)	Kiçi Aga /Salor/	∩	Cuvaldar
Alakçın Damga /Saruu/	∨	^	Baga /Yomut/	∨^	Tutırka
Tata Damga /Solto/	11	11	Elip /Teke/	11/	Bayat
Kerki Damga /Sayak/	1	1	Elip /Teke/	1/	Afşar
Azık Damga /Azık/	∪	∪	Bir Elip /Teke/		
Bagış Damga /Bagış/	+	+	Sarık /Uruğluk Damga/		Cenpi
Kara Bagış Damga /Adigine/	†	†	Bagadca /Teke/		Eymur
Kuu Söök Damga /Mongoldor/	5	SS	Ak Daş Ayak /Teke/	5	Begtili
Üçök Damga /Kangdı/	≧	^^	Kandcik /Teke/		Salgur
Öydö Çekti Damga /Sayak/	Y	Y	Bir Elip /Teke/	Y Y	Bayat
Bosogo Damga /Saruu/	└─┘	└─┘		└─┘	İgdir
Alakçın Damga /Saruu/	∨	^	Baga	∨ ^	Yıva
Mamatberek Damga /Basız/	1	1		1/	

Ak Teri Damga /Sayak/			Bayat
Alakçın Damga Saruu			Yazgır
Tögörök Damga /Baarın/		/ V	Tögar
		↑	Eymur

KAYNAKLAR

AGADJANOV S. G., KARRIEV A., **Osnovnie Problemi Etnogeneza Turkmenskogo Naroda**, Moskva, 1973, s. 19.

ATANIYAZOV S., **Etnonimi v Turkmenskom Yazık**, Avtoreferat Doktora. Diss., Aşhabad, 1990, s. 44.

ATANIYAZOV S., **Slovar Turkmenskih Etnonimov**, Aşhabad, 1988, s. 188.

DJİKİYEVA A., “Etnokulturnie Svyazi Turkmen s Sosednimi Narodami po Danım İstoriçeskih Predaniy”, **Voprosı Sovyetskoy Tyurkologii**, Aşhabad, 1988, 2. 175-179.

MOLDOBAYEV İ. B., “**Manas**” –İstoriko-Kulturnıy Pamyatnik Kırgızov, Bişkek, 1995, s. 310.

ABULGAZİ., **Rodoslovnoe Drevo Tyurkov, Soçinenie Abul Gazi, Hvinskogo Hana**, Per. İ. Predisl. G. S. Sablukova, Kazan, 1906, s. 240.

Manas: Entsiklopediya, C. II, Bişkek, 1995, s. 457.

İstoriya Turkmenskoy SSR, C.I, Aşhabad, 1974, s. 457.

KOŞGARIY Mahmud, **Turkiy Suzlar Devonu**, (Per: S. Muttallibov), C.I, Toşkend, 1960, s. 340.